

pax): «alaudem --- in Urgello in --- Archavele --- afr. or. de Capudreo, mer. in rivo de Art --- occ. *Bescardale* --- circi Serra de Juvèrre» (*Urgellia* II, 65.5). Deu contenir el bc. *bizkar*, i les afrontacions donen a entendre un indret a l'O. de Bescaran, cap a Arcavell. ¿Seria, doncs indicatiu que el mot *bizkar*, aplicat a aquest lloc també havia qualificat la vall de Bescaran? Però no seria bon mètode recolzar en l'incert allò incertíssim. I també aquest incert resta ben vague i discutible, àdhuc si admetéssim un *bizkarr-alde* 'costat o vessant de la carena' (amb metàtesi -*arral*- > -*alar*); i el fet de ser a l'O. d'un paratge d'Arcavell, encara que a l'E. de Caborreu i Juvèrri més aviat situa tot això més a l'O. que la carena Arcavell-Bescaran. És ben problemàtic que amb l'element *Bescar-* del nostre mot tinguin res a veure el component central del NL *Ana-barkar-di*, dels alts de la vall de Roncal, ni el NL bearnès *Bascassan* (10 k. E. de Donibane-Garazi), més que més tenint en compte que la forma basca corresponent a la franco-gascona *Bascassan* és *Barkazane* (*Alzieta B.*: P-Raymond, cf. Azkuc i Bonaparte).

Bescós, V. Bascós

BESEIT

La vila situada al mig dels Ports de Tortosa-Beseit comarca Matarranya.

PRON. MOD.: *beẓéit*, pertot en els pobles comaricans: 1926 (a Tortosa i al Mascà); 1934 (a Carlares); 1955 (a Ascó, Móra, Calaceit, Arenys de Lledó, Cretes, Lledó, Portellada, Mont-roig, Fòrnols, Fresneda, Vall del Tormo) (XIII, 107; xv, 27, 30, 35, 38, 46; xvi, 8, 48, 53, 67).

Gentilici: *beẓeitàns*, a Cretes i la Portellada.

BIBLGR. P. Tejedor y Tello, *Apuntes para la Hist. de Beceite*, Bna, 1935, 151 pp.; J. de Gisbert, *Excursions arqueològiques per Cat.: pels Ports de Beséit*, en *Rev. de la Asoc. Artist.-Arg. Barcelonesa* vi, 1911, 451-457; J. M.^a i Joan Brull, *Guia Itinerària dels Ports de Beseit*, p. p. la Unió Exc. Cat., amb mapa 1/40000.

DOC. ANT. 1279: *Bezeit* (Rius, *Rat. Dec.* II, 103); 1280: *Bezeyt* (id. id., p. 112); 1341: *Betzeit*, dues vegades (id. ib., p. 412); c. 1270: un «Guillem de *Betzeyt*» —que devia formar part de la host de Jaume I que deslliurà Múrcia— se li reconeixen prop d'aquesta ciutat, a *Alguaria* 35 tafulles de terra (*Rept. de Múrcia*); i amb la grafia G. de *Bezeyt* altres terres en el *Campo* de Cartagena (ed. Torres Fontes, 59.35, 250.34); S. XVI: *Bezeyt* (en Zurita, *Hist. de Esp.* XXIII, 64).

En tinc dades més antigues de fonts cristianes, però que, a diferència de les anteriors, són de textos on els publicadors cedeixen a l'abominable exigència dels impressors de canviar tota *ze* o *zi* en *ce*, *ci*. 1270: *villa de Bezeyt*, en que apareix per primera vegada com a dis-

tingit de Vall-de-roures i de *Mezchino*, amb els quals se'l confonia en docs. de primers del S. XIII i fi del XII (Pallarès, *Bo. Ge. Hi. B. Ar.* I, 225n; II, 108, 227, 228; II, 107); 1280: *Beceit* (MtzFdo., *DocValACA* II, 1193); 1327 (*BABL* v, 116); en docs. reials datats allà a. 1429 (Pallarès, *o. c.* I, 236).

N'hi ha una de preciosa en l'historiador àrab Al-Nouairí, referent a l'any 788-9 (172 de la Hègira), que Millàs i Vallicrosa (*Quad. d'Estudi* de la Mancom. XIV, 1922, p. 143) va explicar així: «se sublevà a Beseit, del clima o regió de Tortosa, Said b. Hossain (el qual havia fugit a Pallars, a on s'havia refugiat a la mort de son pare), altra prova que Catalunya en temps de la sublevació de Saragossa, no estava molt addicta a l'emir [Hixem I]; amb l'ajuda dels Yemenis s'apoderà de Tortosa; se li oposà Mussa b. Fortun, qui havia reconegut l'emir i, després de derrotar i matar Said, es dirigí a Saragossa ---».

Publicats ara els textos del Nouairí, relatiu a Beseit, i el del *Abbar Mağmúc* relatiu als fets del Pallars (nou anys abans), veiem que, en efecte, el text àrab d'aquell s'ajusta al que diu Millàs; en aquell llegim, transcrit en lletres nostres: «ḥarağ 'alaihī [s'alça contra ell] 'idā Sa'īd Ben al-Ḥusain Ibn Yaḥya Al-'Ansari»; i en un altre passatge: «bi B-sāc-t min 'iqālīm Turtūša, fi Šarq al-Andalus». No supleixo les vocals no indicades en el manuscrit àrab (sinó amb un punt volat: si bé és raonable que vulguin donar a entendre *Bāsāc-it*).

La identificació del lloc no és enterament segura (com nota també Ferran Soldevila, *Història de Cat.* I, 33; Abadal, *Pall. i Ribg.*, 78), no es pronuncia; car segons cita del mateix Millàs, *Aben-Adarí* (II, 63) fa revoltar Said a Sagunt, no a Beseit; i Aben-Adarí S. XIII, era més pròxim al temps i als llocs que el Nouairí (egipci de c. 1330) i la seva obra (diu GzPalencia) era una hàbil compilació de fonts anteriors. És cert que la relació amb Tortosa, i també l'haver estat refugiat al Pallars (*bi-arāḍ Baljariš* 'a la terra de Pallars') segons conta l'*Abbar Mağmúc*, presten credibilitat a la identificació del Nouairí. No deixem, però, de reservar-hi cert dubte, car es podria admetre que hi hagué repetició del *bi* de la preposició àrabiga ['a Beseit']; i tant la *S-* com la *t-* corresponen igualment a tots dos noms de lloc. Però com que el *ain* s'escriu en lletres àrbigues amb el mateix caràcter que el *gain* de *Sagunt* (fora d'un punt diacrític, sovint oblidat pels escribes), no fóra impossible ni inversemblant que *Sagunt* sigui error de còpia en lloc de Beseit.

ETIM. Continuo creient (com ja vaig publicar-ho en *E. T. C.* II, 64-65) que deu venir de l'àr. *bāit Zāid* 'l'estatge de Zaid': «demeure, maison, familie, stance» és *baīt* («domus» *RMA* 42. 356); mot de sentit més ample i vague que *dār* 'la casa com edifici'. La *-tz-* de les mencions antigues de 1270, 1280 i 1341 (les d'edició més fidedigna) correspon bé a la *-t+z-* de l'ètimon, i el resultat modern *-z-* també s'hi ajusta. Bastant de contraprova en dóna el nom del veí *Calaceit* (*E. T. C.* I, 69), on la *Z-* inicial, no recolzada en la *-t* (*qal'ca Zāid*) s'ha ensordit, com és corrent (veg. *DECat* i *DECH*,